

לחימה בקומנדו המצרי

יחידות הקומנדו המצרי נועדו להשמיד מטרות ברמה האופרטיווית: אבטחת אזור המערכה על-ידי בידוד האויב בחזית מהעורף ועל-ידי מניעת הגעת עתודות אופרטיוויות של צה"ל (מארבים נ"ט בעומק ארבעים-חמישים ק"מ מהתעלה על צירים עיקריים); אבטחת התקדמות כוחות היבשה המצריים על-ידי תפיסת שטחי מפתח בעורף האויב (תפיסת מצרי נחל סודר); חבלה במתקנים ובמערכות שליטה בעורף האויב ושיבוש פעולתם (תוכנון, ובפועל לא בוצע); וכן עתודה למשימות בלתי-צפויות בדרג האופרטיווית (לוחמת הקומנדו בגדה המערבית של תעלת סואץ לאחר פריצת כוחותינו – בהגנה על צירים). ברמה הטקטית נועדו לקומנדו משימות מיוחדות (היאחזות ראשונית בגדה המזרחית בעת הצליחה, תקיפת מעוזים מיוחדים, פשיטות על סוללות ארטילריה וחניוני טנקים), מארבים נ"ט וכן אבטחת אגפים "תפריים" בין עוצבות שכנות.

כוחות ומשימות

במלחמת יום הכיפורים נחלקו אגדי הקומנדו לשלושה, לפי משימותיהם:

שני אגדים תחת פיקוד (ת"פ) המטכ"ל – אבטחת אזור המערכה בעומק האופרטיווית על-ידי הצבת מארבים בערב יום ה"ע" על המצרים (גיד, מיתלה ונחל סודר) ובצירים מול גזרת ארמיה 2 ומול גזרת ארמיה 3; חסימת עתודות אויב, מניעת התקדמותן ושיבושן עד "ש" ועוד 18 במטרה לסייע בהתבססות ראש-הגשר בגדה המזרחית.

שני אגדים תחת פיקוד הארמיות – לסייע בהקמת ראש-הגשר, לגרום לאויב לאבד את שליטתו על כוחותיו על-ידי תקיפת מטרות בעומק הטקטי ביום ה"ע" (הצבת מארבים, זריעת מוקשים, פשיטות על סוללות ארטילריה, על קווי קשר ועל קווי מים), תקיפת מעוזים מיוחדים (כמו מעוז "המזד"); אבטחת "תפריים" בין יחידות. אזור הפעלתם: מהתעלה עד

הקומנדו המצרי פעל במלחמת יום הכיפורים במסגרת מתקפת היבשה – ככוח חלוץ בצליחה ושיבוש מערכות התקשורת – והתמקם מאחורי קו המעוזים. חלק אחד מכוחות הקומנדו הופעל בעומק האופרטיווית של כוחותינו (חמישים-שבעים ק"מ במרכז סיני ובחוף מפרץ סואץ) לשבש תנועה, לפגוע בכוחותינו, לאגף אגפים אופרטיוויים, ולתקוף מתקנים (המשימה האחרונה – ללא ביטוי מעשי בשטח). חלק מכוחות הקומנדו שימשו בתחילה עתודה בפיקוד ים-סוף המצרי – להגנת מצרים; והדבר התבטא לקראת השלבים האחרונים של המלחמה. כל החדירות נעשו במסוקים Mi8. מרביתן – בדמדומי היום הראשון למלחמה, כאשר 46 מסוקים (כמחצית מסד"כ המסוקים בצבא המצרי) הובילו את גיסות הקומנדו בסבב אחד. עד לחיסול כוחות הקומנדו בשטח (בשישה-עשר באוקטובר) ביצעו המצרים עוד 26 גיחות מסוקים. כוחותינו הפילו 26 מסוקים (24 על-ידי חיל האוויר ושניים – על-ידי טנקים); ארבעה-עשר מהם נשאו גיסות. הקומנדו המצרי פעל בחמישה אזורים בסיני: בציר הצפוני (רומני ומזרחית למוצב "בודפסט"), בציר המרכזי (דרומית לטסה), בציר הדרומי (נחל סודר) ובגזרה נרחבת, שהשתרעה מצפון לאברזנימה ועד דרומית לאברודס, בחוף מפרץ סואץ.*

* על התכנית המצרית לכיבוש המעברים בסיני, ראו מסמך שלל בצקלון 8, מאי 1981, עמ' 21-26 – המערכת.

במלחמת יום הכיפורים

אל"מ אלדד, סא"ל (מיל') נחום וסא"ל (מיל') צבי

א' – אגד אחד יכבוש קטע מראס מלעב לראס שרגיב בערב יום ה"ע", ויאבטח את הציר לתנועת החטיבה הממוכנת 1, שתפרוץ מסואץ דרומה לעבר שארם אישיח. עם חבירה, יעבור האגד תחת פיקוד החטיבה. בפעולה זו, השתלבו מטרות נוספות – הסחה, הטעיה ופגיעה מוראלית. שלב ב' – אגד שני יכבוש חלק ממרחב שארם אישיח (בין השאר, בהנחתה מהים). שלב ב' הותנה בהצלחת המתקפה של האגד הראשון ושל החטיבה הממוכנת 1. כיוון שאלה נכשלו – לא הופעל האגד השני בקרב.

הקצאת כוחות הקומנדו היתה לפי התכנית המקורית לשלב האופרטיבי הראשון. שני גדודי הקומנדו של האגד המטכ"לי נועדו לפעול בהנחתה ממסוקים לחסימת מעבר גידי ומעבר מיתלה. נראה, כי המשימה בוטלה בשל הקדמת שעת ה"ש" לשעה 061400 (במקום שעה 1700-1800, כפי שתוכנן מלכתחילה). הקומנדו המצרי לא הונחת בצהרי שישה באוקטובר מפני שהפעלתו בשעות האור היתה כרוכה בסיכון מרבי של הכוחות (מסוקים וכוחות מונחתים).

פעילות ממסוקים

ביום הראשון למלחמה (061730) הופעלו ממסוקים בעת ובעונה אחת שלושה גדודי קומנדו. בגל הראשון היו כחמישים מסוקים Mi8 (יותר ממחצית הסד"כ הפעיל). בשעה 062100 הונחת גדוד נוסף. ארבעת הגדודים פעלו תחת פיקוד המטכ"ל המצרי ותחת פיקוד ים-סוף. בכל הפעולות המונחתות סבלו המצרים אבדות קשות. חיל האוויר שלנו פגע בחלק מהמסוקים בדרכם ליעדיהם, וכמה מסוקים נפגעו באש כוחות הקרקע. פגיעה זו השאירה את הכוחות חסרי-ידע וחסרי-נכונות לבצע את משימתם. כוחות הקומנדו לא הצליחו לחבור זה עם זה, כתוצאה מתקלות בקשר ומאיי-התמצאותם בשטח. הכישלון העיקרי היה באי-חבירת כוחות הקרקע לכוחות הקומנדו; לפיכך, היו כוחות הקומנדו נחותים מול כוחותינו.

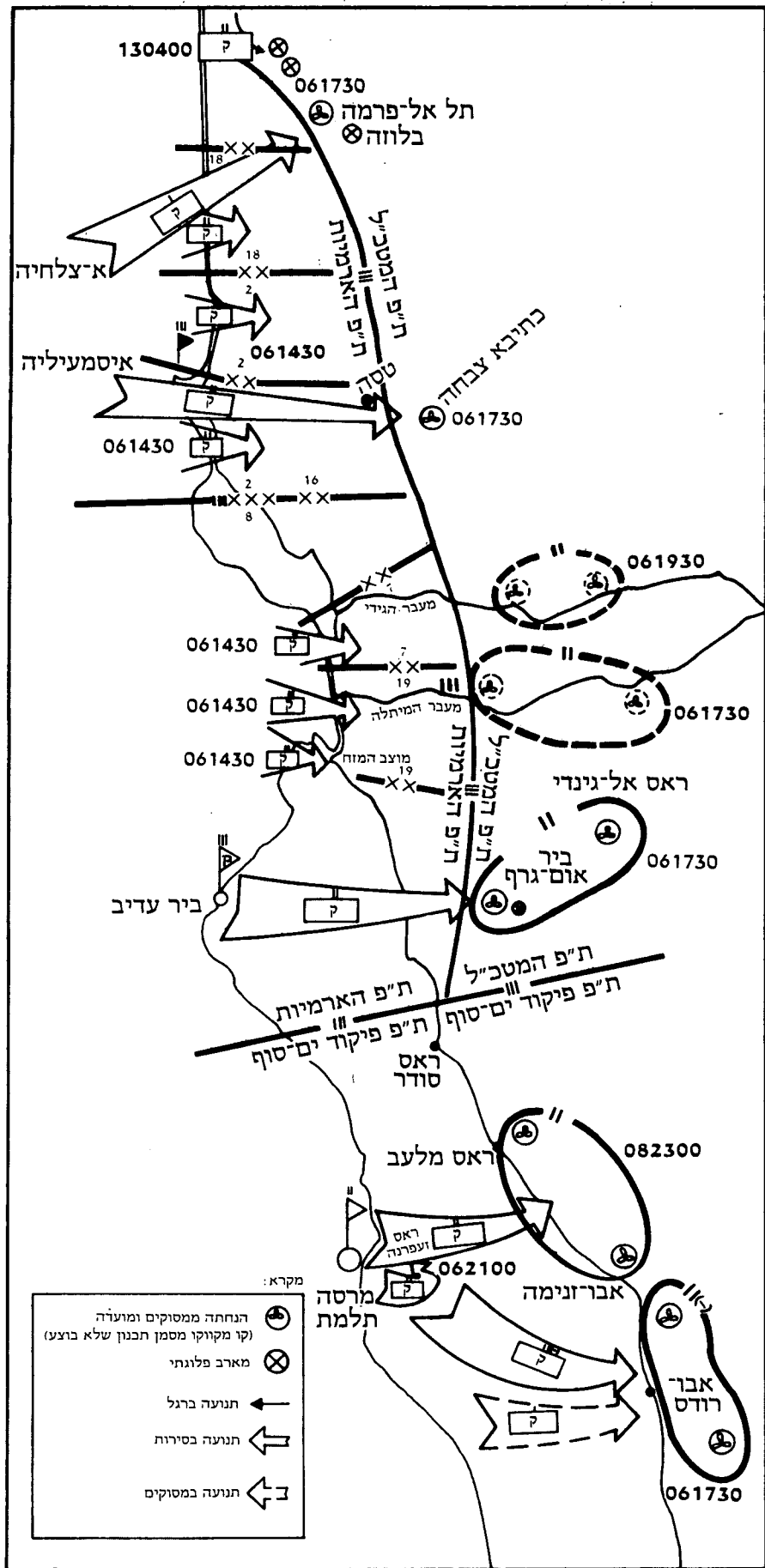
כביש הרוחב טסה-צומת המיתלה-ראס סודר (בעומק של כ-25 ק"מ מהתעלה).

שני אגדים תחת פיקוד פיקוד ים-סוף – כיבוש מרחב שלמה (מרש"ל) בשני שלבים עיקריים: שלב

טבלה 1 – פעילות עיקרית של גדודי הקומנדו תחת פיקוד הארמיות

שלב	תאריך	פעילות
שלב באוקטובר 1973		
א'	8-6	סיוע להקמת ראש הגשר, שיבוש פעילות אויב (עלידי הצבת מארבים, זריעת מוקשים, פשיטות על סוללות ארטילריה, קווי קשר ומים וכו').
ב'	12-9	אבטחת ראש הגשר (עלידי שליחת חוליות על ציר הרוחב-רומני-צומת מיתלה, במגמה לשבש עתודות של שריון אויב) ופשיטות על חניוני טנקים.
ג'	17-12	ת"פ מפקדות האגדים הארמיוניים לקראת חידוש המתקפה המצרית ב-14 באוקטובר.
ד'	24-18	ת"פ מפקדת כוחות הקומנדו להתארגנות מחדש; מופנים ללחימה בכוחות צה"ל שחדרו לגדמ"ע.

**שרטוט 1: פעילות
הקומנדו המצרי
בשטחנו במלחמת
יום הכיפורים**

פעילות ברגל

שישה גדודי קומנדו פעלו בגדה המזרחית של התעלה בגל הראשון. עוד שני גדודים הופעלו אחר כך. לכל דיוויזיית ח"ר הוקצה גדוד קומנדו. דיוויזיה 19 קיבלה גדוד נוסף – לכיבוש מעוז "המזח". גדוד מכל אנד קומנדו נשאר בגדה המערבית של התעלה – כנראה, כעתודה ארמיונית.

המארב בכביש רומני-בלוזה, שבעה באוקטובר 1973

כוח קומנדו, ובו 100-150 חיילים, נחת במסוקים באזור תל פרמה בשעה 061730, והציב מארב על הכביש הראשי רומני-בלוזה, כדי למנוע הזרמת תגבורת לכוחותינו בגזרת התעלה. המצרים נעו ברגל לעבר מקום המארב על כביש רומני-בלוזה. הם פרסו במרחק שני ק"מ ויותר לאורך הכביש ומצפון לו, כאשר חלק מעמדות החיילים במרחק

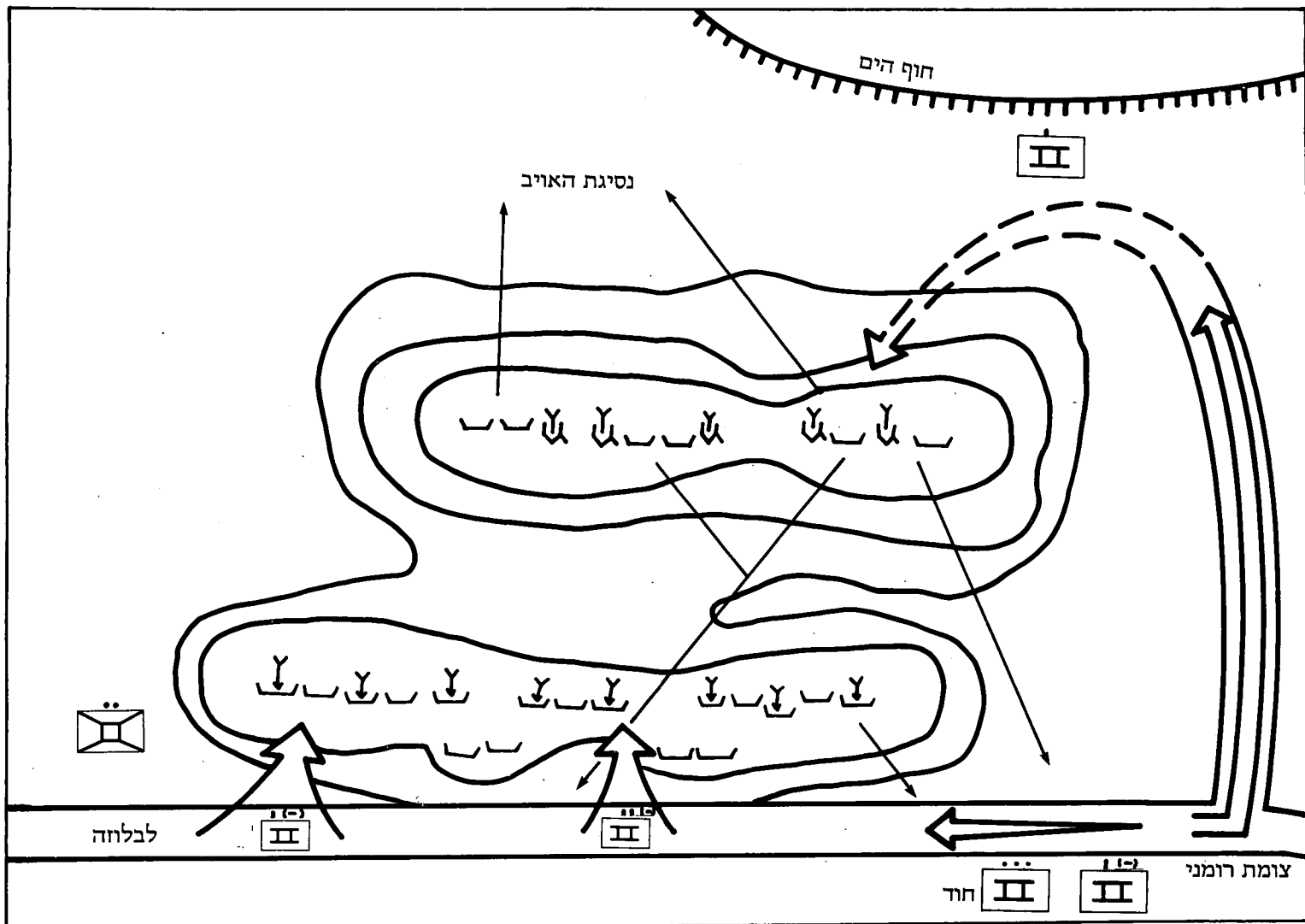
כמה מאות מטרים מהכביש. טילים נ"ט היו בעמדות, שהבטיחו שליטה בתצפית ובאש על הכביש. החיילים התהפרו, והסתוו.

עד שהמצרים פתחו באש בשעה 070530 נעו כוחותינו על הכביש מערבה, מבלי שידעו על המארב. בשעה 070430 נע בציר החפ"ק של אוגדת שרון. בשישה באוקטובר ירד גדוד טנקים מחטיבת השריון (מיל) של אל"מ נתקה ניר מהמובילים, ונע על הציר, כאשר שלושה טנקים פרוסים בחזית, ויתרת הכוח מאחור. בשעה 070530 עבר הגדוד את תחום המארב, וכמעט הגיע לבלוזה, כאשר נשמעו יריות מכיוון מזרח. המח"ט פקד מיד להשמיד את מארב האויב. המג"ד הפנה את כוחותיו לאחור, ונע אל המארב. הטנקים הסתערו ללא סיוע ארטילרי בפריסה רחבה, אשר הקיפה את תחום פריסת האויב בשטח המארב. הקרב היה קשה ובטווחים קצרים. האויב הפעיל אמצעים רבים, וחייליו גילו אומץ-לב וכושר לחימה טוב. הקרב נמשך כארבע שעות (שבמהלכן נחסם הציר לתנועה). בתום הקרב נסוגו המצרים בצורה מסודרת, תוך חיפוי

טבלה 2 – אבודות בפעולות הקומנדו המצרי במלחמת יום הכיפורים

אבודות				
אויב			כוחותינו	
כלים	שבויים	הרוגים	פצועים	כלים
		לא ידוע	4	3 טנקים
			6	מזרחית ל'בודפסט' מארב א' (9-8 באוקטובר)
	20	60	35	מזרחית ל'בודפסט' מארב ב' (15 באוקטובר)
		100	1	רומני (7 באוקטובר)
		60	4	דרומית לטסה (14 באוקטובר)
	1	23	7	נחל סודר (11 באוקטובר)
	310	196	5	חוף המפרץ (16-6 באוקטובר)
26 מסוקים		300		הפלת מסוקים
26 מסוקים	331	740	56	סך הכל

5 טנקים, 3 זחל"מים, 10-5 זחל"מים, משאית ומכלית דלק נגמ"ש, טנק, זחל"ם וג'יפ, מכלים בחוות הנפט וחלק מחוות הנפט באברורודס

שרטוט 2: המארב ברומני, שבעה באוקטובר 1973

המארב בנחל סודר, אחד-עשר באוקטובר 1973

בתשעה באוקטובר נשלח כוח צנחנים, בסיוע טנקים, לחסום את ציר נחל סודר, כדי למנוע מהאויב לאגוף את ציר המיתלה מדרום. בצוהרי יום המחרת נתפס בדואי, שהודה, כי שימש מורה-דרך לקומנדו המצרי. מפקד כוח הצנחנים הוציא מיד שני סיורים רכובים לעבר שתי הפתחות של נחל סודר. הסיור, שיצא לפתחה הדרום-מערבית של נחל סודר, כלל מחלקת צנחנים על זחל"מים (בפיקוד סמ"פ) וג'יפ (בפיקוד מ"מ). הכוח נע בטור על הדרך (כשהג'יפ מוביל, ואחריו שלושת הזחל"מים במרחקים מתאימים), ללא אבטחה באגפיו (משני צדי הנחל), וללא סיור אווירי.

האויב נחת ממסוקים בשעה 071730 באזור ראס אל-גנדי. לאחר עריקת מורה הדרך תעה הכוח, ורק בעשרה

באש וללא בהלה. בשעה 0900, כאשר התבררה הצלחת כוחותינו, קיבל המג"ד פקודה להפסיק את הרדיפה, ולנוע לכיוון בלוזה.

אחרי כשעתיים נע כוח מסיירת שקד (על גבי שמונה זחל"מים) מבלוזה לכיוון רומני כדי לתדלק זחל"מים. הכוח עבר את תחום המארב, פרט לזחל"ם האחרון, שבו היו שלושה-עשר חיילים בפיקוד קצין. כשהאויב פתח באש על הזחל"ם הזה, ירדו הסיירים מהזחל"מים, נפרסו באגף המערבי של המארב (מצפון לכביש), והסתערו בחוליות, תוך חיפוי הדדי, עד להשמדת המארב.

ניתוח הקרב מלמד, כי האויב התמקם היטב לחסימה בשטח, שאפשר שליטה על הכוחות שנעו בציר. לאויב היתה ראייה טקטית יעילה, וחייליו לחמו בעקשנות ומתוך מוטיבציה גבוהה, לפחות בשלבים הראשונים. עמדותיו החפורות היטב מעידות על אימון טוב של הפרט.

במסוקו. לאחר הערכת-מצב, החליט לבקש סיוע אווירי. בתוך כך הגיעו הטנקים, והראשון מהם נפגע מפצצת RPG. חיל האוויר פעל במהירות, ובמקביל ניסו לחלץ את הכוחות. התברר, שלמורה הדרך (שנתפס, כאמור, יום לפני ההיתקלות) היו ידיעות מדויקות על העוצמה של כוח הקומנדו ועל מיקומו. כמו כן, היה למפקדת האוגדה עוד מידע, שלא הועבר לכוחות בשטח, על כוח הקומנדו.

סיכום

חדירת הקומנדו המצרי למרחב סיני גרמה, ביממה הראשונה למלחמת יום הכיפורים, הפתעה מסוימת לכוחותינו, שהשתקפה במערכת הקשר; וככל הידוע, הגיעה לידיעת המצרים. באזור רומני ובשרטון המזרחי (ליד מעוז "בודפסט") פעל הקומנדו המצרי היטב, בתנופה ובאומץ-לב. לעומת זאת, ביתר המקומות, ובעיקר בחוף מפרץ סואץ, היתה רמת לחימתו בינונית עד ירודה. נראה, כי זה נבע מאבדן תנופה, מבלבול (כתוצאה משינוי משימתו ומשיבושה), מחוסר דמיון ומחוסר אלתור – שהביאו לתסכול, להשמדת כוחות הקומנדו המצרי, לכניעתם, או לנסיגתם הבלתי-מסודרת. עם זאת, אנו מעריכים, כי בנתחו את מסכת פעולות הקומנדו, סיכס לעצמו המטכ"ל המצרי את הפרשיות הללו כהישג.

באוקטובר התמקם באזור הקרב. הכוח המצרי היה עייף ומותש, ומפקדו (מג"ד) ביקש כמה פעמים בקשר רשות ממפקדיו לסגת אל הארמיה. בשל מה שעבר עליהם לא היו לוחמי הקומנדו המצריים נכונים ללחימה. בשעה 061730 נכשל ניסיון מצרי להנחית שתי פלוגות קומנדו בפתחה המערבית של נחל סודר. מטוסי חיל האוויר פגעו בהן בטיסה ובנחיתה, ושירידי הפלוגות הצטרפו לפלוגה, שארבה כבר לכוחותינו.

באחד-עשר באוקטובר התמקם כוח הקומנדו משני צדי הנחל, לאורך כשני ק"מ מהחלק הדרומי של הנחל, והוציא תצפית לרכס הדרומי הגבוה של הנחל. האויב היה חפור חלקית ומאחורי מחסות.

בשעה 110930 לערך גילה מ"מ הצנחנים תנועה חשודה, כעשרים מטר ממנו, בצד הצפוני של הנחל. הוא ירה כמה צרורות למקום החשוד. האויב הגיב באש אל הג"פ. החיילים שהיו בו (מ"מ, נהג וחובש) קפצו ממנו, ותפסו מחסה מאחורי סלע גדול. הם לא ידעו בשלב הזה, כי הם בתוך תחום המארב. שלושת הזחל"מים עם מפקד הסיוור (סמ"פ) לא נכנסו לתחום האש, והוסתרו מעין האויב. עם הפתיחה באש ירדו החיילים מהזחל"ם, תפסו עמדות, וירו במרגמה לעבר האויב. עקב העומס על התדר היחיד, שהוקצה לפלוגה, לא הצליח מפקד הסיוור לדווח למפקדו. מפקד הכוח דיווח למפקד האוגדה, שלח כוחות לאגפים, וביקש סיוע אווירי. מפקד האוגדה הגיע בשעה 1200

שרטוט 3: המארב בנחל סודר, אחד-עשר באוקטובר 1973

